

**BO'LAJAK JISMONIY TARBIYA O'QITUVCHILARINI
O'QUVCHILAR RUHIYATIGA IJOBIY TA'SIR KO'RSATISHGA DOIR
BILIMLARINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHART-
SHAROITLARI**

Abdullayev Oybek Qurbonovich.
Qo'qon davlat pedagogika instituti mustaqil tadqiqotchisi.
[e-mail:oybekabdulla2981@gmail.com](mailto:oybekabdulla2981@gmail.com)

Annotatsiya Ushbu maqolada jismoniy tarbiya o'qituvchilarida o'quvchilar ruhiyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatishga doir bilimlarni oshirish yo'llari, jismoniy tarbiya va sport sohasida zamonaviy kadrlarni tayyorlashda shart sharoitlar haqida ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: ahloq, psixologik xolat, agressivlik, axloqiy buzuvchilik, noto'liq oila, motivatsion, relaksatsion, adekvatlik

Jamiyatimizda sog'lom turmush tarzini shakllantirish, o'quvchilarni jismoniy tarbiya va sport bilan muntazam shug'ullanishi uchun zamon talablariga mos shart-sharoitlar yaratish, o'z irodasi, kuchi va imkoniyatiga bo'lgan ishonchni mustahkamlash, mardlik va vatanparvarlik, ona Vatanga sadoqat tuyg'ularni kamol toptirish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidentning 2017 yil 3 iyundagi «Jismoniy tarbiya va ommaviy sportni yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi PQ-3031-son qarori qabul qilinda. Unga ko'ra, «jismoniy tarbiya va sport sohasida kadrlar tayyorlash, ularni qayta tayyorlash va malakasini oshirish muassasalarini ilmiy-uslubiy jihatdan qo'llab-quvvatlash hamda sport maktablarini yuqori malakali murabbiylar va tibbiyot xodimlari bilan ta'minlash, ularning o'quv muassasalarida funktsional vazifalarni belgilab olish muhimligini bugungi davrning o'zi ko'rsatmoqda». Darhaqiqat, o'quvchi-yoshlarni jismoniy va aqliy barkamolligini shakllantirishdagi muhim vazifalardan biri jismoniy tarbiya va sport sohasida zamonaviy kadrlarni tayyorlash, ularni malakasini oshirish, ustoz-murabbiylar uchun keng imkoniyatlar va moddiy texnik bazani yaratishdir.

Davlat va jamiyat taraqqiyotida yosh avlod kelajagi hal qiluvchi omillardan biri ekan, bu borada barcha e'tiborni ularning tarbiyasiga qaratmog'imiz, ayniqsa, ularning ruhiyatini barqarorlashtirish tizimini takomillashtirishga erishish darkor. Qachonki, biz ta'kidlayotgan tizim ya'ni oila, ta'lim muassasalari, mahalla va boshqa tashkilotlar o'rtasida samarali aloqalar yo'lga qo'yilmas ekan, bu boradagi ishlarda biror bir natijaga erishish mushkuldir. Negaki, olib borgan kuzatishlarimizga ko'ra yoshlarning

Jismoniy tarbiya va sport sohasi samaradorligini oshirishda fiziologik, pedagogik-psixologik yondashuvlar va fanlararo integratsiyalashuv masalalari

ruhiyatidagi o'zgarishlar, salbiy xulq-atvorning namoyon bo'lishi, axloqiy buzqlik, psixologik holatlar: agressivlik, zo'ravonlik va buzg'unchilik bevosita oila va tevarakatdagi muammolar: kattalar tomonidan yoshlar tarbiyasiga e'tiborning pastligi, ota-ona axloqining bolalarga salbiy ta'siri, noto'liq oilalardagi muammolar tufayli yuzaga kelmoqda. Demak, yoshlar ruhiyatidagi salbiy o'zgarishlarni oldini olishda mavjud tizimni takomillashtirishda jismoniy ta'limning boshqa fanlar bilan hamkorligini yo'lga qo'yish, jismoniy ta'lim asosida ularning ruhiy va jismoniy irodasini mustahkamlash ishlarini yo'lga qo'yishning samarali yo'llarini ishlab chiqishimiz darkor. Shu bois, bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarida ham innovatsion bilim va ko'nikmalarni rivojlantirish, bu orqali bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarini o'quvchilarni tarbiyalashdagi imkoniyatlarini oshirish, bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilaridagi jismoniy tarbiya tayyorgarligi bilan birga pedagogik-psixologik ta'sir ko'rsatish ko'nikmalarini ham shakllantirish dolzarb vazifalardan biridir.

Mazkur vazifalarni amalga oshirishda jismoniy tarbiya tizimini takomillashtirish, jismoniy tarbiya o'qituvchilarini tayyorlashga yangicha yondashuvlar olib kirish bilan birga ular bilan ishlash jarayonida mutaxassislardan ma'lum bir talablarga rioya etish talab etiladiki, bu tashkil etilayotgan ishlarning samaradorligini oshishi va ishtirokchilar qamrovining ko'payishiga olib keladi. Bu talablar quyidagilar:

1. Motivatsion – bunda har bir jismoniy ta'lim talabasining o'zida ushbu muammoning yechimiga qiziqishini oshirib borish va uning faol ishtirokchisiga aylantirish hamda ularda har bir topshiriqni bajarish istagini vujudga keltirish.

2. Muvofiqlashtirish – bu jarayonda oliy jismoniy ta'lim va talaba o'rtasidagi munosabatni tolerant qilish, o'zaro munosabatlarni ratsionallashtirish, hissiy-ruhiy holatini bir maromga keltirishga erishishi nazarda tutiladi. Chunki, aksariyat talabalar ruhiyatidagi salbiy o'zgarishlarning kelib chiqishiga asosiy sabablardan biri ham ular o'rtasidagi munosabatlarning muvofiqlashmaganligidadir.

3. Relaksatsion – oliy jismoniy ta'limga yangicha yondashuvlarni olib kirish orqali o'quv faoliyati, jumladan shu kunga qadar pedagogik ta'lim-tarbiya jarayonidagi xato va kamchiliklarni qayta baholash, ko'rib chiqishga undashdir. Bu jarayonda oliy ta'lim muassasasi va professor-o'qituvchilar, murabbiylar o'z kamchiliklari va xatolarini anglay boshlaydi va kelgusida ularda jismoniy tarbiya borasida yangicha yondashuvlar paydo bo'ladi.

4. Adekvatlilik – pedagog va talaba o'rtasidagi munosabatlarning bir-biriga to'liq mosligi. Har ikkala taraf hohish-istaklari, intilish va qiziqishlarining usma-ust kelishini ta'minlash. Ayniqsa, pedagoglarning jismoniy tarbiya o'qituvchilarini tayyorlashda ularning shaxsi va temperamentiga mos yo'lni tanlashiga ko'maklashish va boshqalar.

Jismoniy tarbiya va sport sohasi samaradorligini oshirishda fiziologik, pedagogik-psixologik yondashuvlar va fanlararo integratsiyalashuv masalalari

Ushbu talablarga e'tibor qaratadigan bo'lsak, unda ko'proq pedagoglarning talaba, bo'lajak kadr shaxsini shakllantirishga e'tibor qaratishlari lozimligi nazarda tutiladi. Jumladan, ular jismoniy tarbiya jarayonida talabalarning ichki kechinmalarini anglay olishlari, xarakter xususiyatlarini bilishlari va tarbiyada mana shu jihatlariga e'tibor qaratish lozimligi, ularda mustaqil fikrlash va irodani shakllantirib borishlari kerak bo'ladi.

Tadqiqotchi D. Bekovning tahlillariga ko'ra, jismoniy tarbiyani bir-biriga singib ketgan ikki xususiyatini ajratib ko'rsatish mumkin:

1. Jismoniy tarbiya-salomatlikni mustahkamlash maqsadida jismoniy kamolotga ta'sir o'tkazish, jismoniy sifatlarga ega bo'lish va ularni takomillashtirish.

2. Jismoniy ta'lim-maxsus mahorat, ko'nikma va bilim beradigan ta'lim. Jismoniy tarbiyaning o'ziga xos xususiyati jismoniy qobiliyatlarini rivojlantiruvchi vosita sifatida xizmat qilishidir, shu bilan birga ma'naviy kamolotga ham kuchli ta'sir etadi³. Jismoniy tarbiya asosida yosh avlodda chaqqonlik, epchillik, kuchlilik va sabr-toqat kabi sifatlarni shakllantirish mumkin. Bu esa «barkamol shaxs tarbiyasini yanada yaxshilash, kuchaytirish, ularni o'z xalqi va jamiyat oldidagi burchini his etish, mehnatsevarlik ruhida tarbiyalashdek g'oyat muhim vazifalar bilan bog'liqdir. Buning uchun jismoniy tarbiyaning barcha vositalari ham juda qo'l keladi, chunki bu narsa shaxsni ruhiy, jismoniy ma'naviy jihatdan tarbiyalashning eng muhim shakllaridan hisoblanadi»⁴. Zero, millatning kelajagi bo'lgan yoshlarni yetuk, sog'lom, barkamol va komil inson qilib tarbiyalash mustaqil yurtimiz kelajagiga xizmat etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentning 2017 yil 3 iyundagi «Jismoniy tarbiya va ommaviy sportni yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi PQ-3031-son qarori

2. Zayniddinov T.B. Sog'lom turmush tarzini to'g'ri tashkil qilishda jismoniy tarbiya va sport mutaxassislarining pedagogik faoliyati // Jismoniy tarbiya va salomatlik jurnali. 2019, 2(75). –B.60.

3. Ibragimovich, Sultonov Usmon. "DYNAMICS OF MORPHOLOGICAL INDICATORS IN THE PHYSICAL DEVELOPMENT OF LONG-DISTANCE RUNNING." INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429 11.01 (2022): 129-132.

4. Ibragimovich, Sultanov Usmon. "DYNAMICS OF FORMATION OF PHYSICAL DEVELOPMENT AND PHYSICAL TRAINING OF LONG

Jismoniy tarbiya va sport sohasi samaradorligini oshirishda fiziologik, pedagogik-psixologik yondashuvlar va fanlararo integratsiyalashuv masalalari

DISTANCE RUNNERS." European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol 7.6 (2019)

5. Ziyayev, Abdurakhmon. "SPORTS TOURISM AS A MODULE OF ELECTIVE COURSES OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS SCIENCES IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS." Namangan davlat universiteti Ilmiy axborotnomasi 6 (2023): 707-712.

6. Abdullaevich, Ziyaev Abdurakhmon. "Development of General Physical Qualities of Girls Football Players in Higher Education Institution." European Journal of Economics, Finance and Business Development 1.9 (2023): 1-6.

7. Abdullayevich, Ziyayev Abduraxmon. "THE EFFECTIVENESS AND METHODS OF DEVELOPING THE TECHNIQUE OF PLAYING YOUNG BASKETBALL PLAYERS THROUGH SPECIAL EXERCISES." ASIA PACIFIC JOURNAL OF MARKETING & MANAGEMENT REVIEW ISSN: 2319-2836 Impact Factor: 7.603 11.12 (2022): 123-125.

8. Abdullaevich, Ziyaev Abdurakhmon. "Development of Endurance Qualities of Young Football Players with The Help of Types of Athletics Running." European Journal of Economics, Finance and Business Development 1.9 (2023): 7-12.

9. Ismailovna, Y. F. (2024). The importance of new technologies in forming healthy life style of students at physical training lessons. International journal of social science & interdisciplinary research issn: 2277-3630 Impact factor: 7.429, 13(01), 34-37.

10. Шокиров Ш. Ф., Нажмиддинов А.И. (2023). Техничко-тактические приемы защиты и нападения в игре в настольный теннис. International scientific conference "innovative trends in science, practice and education 2(9), 41-47

11. Abdupattayevich, P. A., & G'ayratovich, S. S. (2023). Improving the effectiveness of the training process of students. International journal of social science & interdisciplinary research issn: 2277-3630 Impact factor: 7.429, 12(09), 50-52.

12. Шодиев, Э., Ирматов, Ш., & Якубжонова, Ф. (2021). Jismoniy tarbiya darslarida pedagogik texnologiyalardan foydalanish. Общество и инновации, 2(2/S), 683-687.